

קרב הרדאר

סיפורו של נועם רנן, לוחם בגדוד הרביעי

הקרב על הרדאר היה הקרב הראשון שלי לאחר פציעתי על הר-ציון. עד כמה שזכור לי היה זה הקרב האחרון של הגדוד הרביעי עד ההפוגה הראשונה.

לא היה כל תדרוך לפני הפעולה. נאמר לנו שנקבל "חיפוי" (ולא ריכוך) מהמרגמות הכבדות ומשתי ה"בזות" של הח"ש שהתמקמו ליד גל האבנים (מצפון מערב לראדאר, מצפון לדרך-כנראה חורבת ניג'ם). לא ידענו פרטים על מבנה המוצב, למרות שהייתה אפשרות ללמוד עליו כיוון שנבנה על ידי "סולל בונה". לא התייעצו עם מוטי אפרתי, ששבועיים קודם לכן כבש את המוצב מידי הישמעאלים המקומיים שתפסוהו לאחר שנעזב ע"י הצבא הבריטי. יש להניח שלמוטי הייתה ידיעה כל שהיא על מערך העמדות במוצב. היו גם חיילים מהחי"ש שהצליחו להימלט מהמוצב בעת שנכבש על ידי הלגיון הירדני וניתן היה לתחקרם. נאמר לנו עוד שבמוצב ישנם כארבעים וחמישה לגיונרים בפיקוד בריטי. זה הכל. לא היה תאום עם מחלקת הגדוד החמישי ואם שתי המחלקות היו מצליחות בפריצה עלול היה להיות קטל הדדי!

לי היה "סטן" וארבע מחסניות וארבעה רימוני יד. משום מה החלטתי להצטייד בארבעה רימונים, בשעה שבדרך כלל נשאתי רק שני רימונים. התקבצנו לא הרחק מחדר האוכל של קריית-ענבים. אז דרשתי מהמ"כ ירח שיילך ויברר יותר פרטים על התכנון. אמרתי לו: "אנחנו מסתערים ואני רוצה לדעת איך יתנהל הדבר ולא שנסתער כמו עיוורים. קדימה לך!". ירח לא גילה התלהבות יתירה למלא את שדרשתי, אך נעלם לאן שהוא. כשחזר הסביר: "אנחנו מתקדמים בפריסה עד נקודת הזינוק. החבלן מפוצץ את הבונגלור, מתחת לגדר התייל של המוצב, אנחנו זורקים רימונים וקמים להסתערות, מעבר לגדר הכיתה שלנו פונה ימינה וכיתתו של יענקלה מדוצקי שמאלה, סימון ברזרבה" (מכאן שסימון היה מ"כ ולא סמ"מ). זה הכל. בזה תם התדרוך, שלולא דרישתי גם הוא לא היה מתקיים. ישבנו ושרנו ומקלען ה"ברן", שהיה יוצא פולין, לימדנו שיר. הוא שר את הבתים בפולנית ואנו חזרנו על הפזמון: "טררה הופה, אמריקה אברופה....".

יצאנו מקריית ענבים ועלינו בשביל, שעבר דרך חורשת האורנים, לבית פפרמן ומשם יצאנו והלכנו בשדרה עורפית על הדרך שמובילה מבית פפרמן לבידו ושמדדומה, במרחק כמאה מטרים שכן הרדאר. במרחק מה מהראדאר עזבנו את הדרך לכיוון ימין והתפרסנו כששתי הכיתות פרוסות זו לצידה של זו-שלנו מימין ושל יענקלה משמאל וסימון וכיתתו מאחור. תוך כדי הליכה שואל אותי המקלען שלימדנו את השיר הפולני: "אני פורץ איתכם פנימה?" ככה הכינו אותנו לקרב...ככה תודרכנו!

הגענו למרחק של כעשרה מטרים מגדר המוצב, מימין לכניסה למוצב. תפסנו מחסה בשולי טרסה נמוכה-כשמונים סנטימטרים גובהה-והמתנו להסתערות. עד כמה שזכור לי ה"בזות", שהוצבו באזור גלי האבנים, כבר "זימרו". איני זוכר כל ריכוך מוקדם של המרגמות הכבדות. שמעתי את הלגיונרים משוחחים בעמדותיהם והערכתי שאבדה לנו ההפתעה ושאר המקב"ים הייתה מיותרת לחלוטין. ישמעאל היה מוכן לקדם התקפה.

הבונגלור התפוצץ והרימונים נזרקו. אני התעכבתי לשניות מספר משום שלא סגרתי במידה מספיקה את שיפתי הפין הנוצר. חלצתי את הפין הנוצר, זרקתי את הרימון וקמתי להסתער. הישמעאלים ירו אש תופת מכלים אוטומטיים, ירו זיקוקי תאורה ושטפו אותנו בברד עופרת. ה"סטן" שלי סרב לפלוט אש-נעצר.

רצתי מספר צעדים ושכבתי כדי לתקן את המעצור. אז שמעתי פעם אחת ויחידה את הקריאה: "חברה-אחרי" שנשמעה מפיו של המ"כ יענקלה מדוצקי. יענקלה היה בחור אמיץ ומפקד כיתה מעולה, שהוכיח את עצמו בכל הקרבות שלנו. יענקלה עמד בכניסה למוצב שהייתה חסומה ב"חמור ספרדי", כנראה שהבונגלור לא עשה את שלו ושני המ"כים פשוט הסיטו את ה"חמור הספרדי", ופנה אל כיתתו שהייתה מאחוריו. אותו רגע חטף מנת

עופרת ונעלם מעיני. מצאתיו אחרי כן קצת מתחת לעמדת הזינוק, שוכב על גבו ואצבעותיו שלובות וישן שנת עולמים שלוה בתוך גיהנום האש. זה היה כשעברתי בין הנפגעים לאסוף את התחמושת שאזלה מאשפותינו.

מעבר לגדר צרח ירח שנפגע: "הצילו, הוציאו אותי". חייל אחד ששמו היה יצחק-מחיילי המחלקה שרפול אימן בגבעת עדה-צעק: "נפצתי" ונסחב על ישבנו לעבר עמדת הזינוק. לשמאלי שכב דני לוי מאחורי חבית זפת ריקה וירה מה"סטן". כשלושה ארבעה מטרים מאחוריו שכב משה שרם (היום שרון) וירה כשקו האש שלו עבר סמוך מאוד לדני לוי. בתוך "המהומה" הזאת אני אומר לדני שהחבית ריקה והוא עונה שזה בסדר...אני פונה למשה שרם ואומר לו שהוא עלול לפגוע בדני והוא עונה שזה בסדר..

נוכחתי שההסתערות נשברה וצעקתי לחברה לחזור לעמדת הזינוק-כמה מטרים מאחורינו-משום ששם היה לנו מחסה טבעי של הטרסה-בשטח ששכבנו היינו חשופים לחלוטין. נענו לעמדת הזינוק ומשם המשכנו בלחימה. מאירקה המ"מ, שלא הסתער עימנו, צעק: "תנו רימונים, תנו רימונים!" הוא זרק מספר רימונים והודיע שהוא הולך להביא תגבורת ונעלם בחשיכה. סימון, מ"כ העתודה, היה, לפי שסיפר לי במשך השנים, משמאלנו ועצר כוח תגבורת של ישמעאל שנע מכיוון בידו, נשארנו ללא פיקוד והמשכנו לנהל קרב אש עם הלגיונרים שבמוצב. נראה לי שאיש מאיתנו לא התכוון לסגת ללא פקודה, אני לפחות, לא העליתי בדעתי אפשרות כזו. החלטתי להשאיר לעצמי רימון למקרה שאפגע ובשני הרימונים הנותרים השתמשתי במשך הלחימה.

הישמעאלים זרקו עלינו רימונים ואנו השבנו להם, כל עוד נותרו בידינו רימונים. ישמעאל האיר, מפעם לפעם, את השטח בזיקוקין ואז "התקפלנו" במסתור הטרסה עד ששוב תשרור חשיכה ואז המשכנו באישנו. איני זוכר מי היה מימיני. לשמאלי היה בחור צעיר, חדש בינינו, שעד כמה שנאמר לי היה איש לח"י מירושלים, שהצטרף אלינו. בידיו היה רובה אנגלי והוא היה מעט מאחורי, לכן יריותיו החרישוני. ביקשתי לנוע מעט קדימה והוא עשה כן. לשמאלו היה דני לוי ומשה שרם ושולה והמקלען ששון, שהאויב כנראה הבחין בעמדתו וירה אליו, לא החליף עמדה וספג כדור בראשו דרך קסדת הפלדה ומת מייד. דני לוי החליפו. המקלען "הפולני" חטף כדור בבטן, אך נותר בחיים. איני יודע מי החליפו. איני יודע היכן היה ה"שאטו"-אולי עם סימון. לסימון היה מקלע "מגל"ד". אביבה רבינוביץ חטפה כדור בישבן. בזמנו טענה שהייתה כבר בתוך המוצב ויצאה. היא נישאה משדה הקרב, לאחר שהגיעה פקודת הנסיגה, על גבו של דני לוי, שנפצע קלות מכדור באמת ידו.

המשכנו בשגרת חילופי אש עם הלגיון. הזמן עמד מלכת, איבד משמעות-כפי שקורה בקרבות. ישראל בדולח, שנפצע בראשית הקרב, ביקש ממני מעת לעת לא לעזוב אותו. הבטחתי לו ואכן קיימתי הבטחתי עם נסיגתנו. איני זוכר אם היה עימנו חובש מחלקתי. ייתכן שזה היה יצחק טייך. מכשיר קשר לא היה עימנו והקשר עם אורי בנר, היה בצעקות. אני צעקתי בקולי קולות: "אורי איפה התגבורת?!" זה היה כשנפח האש של ישמעאל פחת מאוד והנחתי שהם מוכנים לסגת, אך לא היה בכוח שרידי מחלקתנו להסתער פנימה.

צעקתי כנ"ל כשהתחמושת עמדה על סף אזילה. זחלתי בין ההרוגים ובין הפצועים שלא יכלו להשתתף בירי ואספתי את תחמושתם. אז ראיתי לא הרחק מעמדותי את יענקלה מדוצקי ישן שנת עולם. באותה עת נזכרתי במג"ד באורג'ן מומישאולי מהדיוויזיה של גנרל פנפילוב, שנחלץ מכיתור הגרמנים כשברשות כל אחד משבע מאות חייליו לא יותר מכדורים ספורים. הוא הציב אותם במבנה מעויין כך נע דרך קווי הגרמנים. הוא פקד לירות המטחים מכל הכלים בבת אחת, כדי לא לפזר את השפעת האש המרוכזת. לכן קראתי ללוחמים לא לירות ביוזמתם ולירות רק לפי פקודת אש. את פקודת האש נתנו לסירוגין-משה שרם, דני לוי או אני. בנוסף לכך, אמרתי ללוחמים לצעוק בקולי קולות כדי ליצור אצל האויב את הרושם שאנחנו רבים, ולא מעטים כפי שהיינו. ואכן צעקנו בקולי קולות. המשכתי לקרוא בצעקות. קראתי לתגבורת ובינתיים המשכנו במטחים.

סוף סוף הגיעה התגבורת. שתי כיתות ממחלקתו של איציק אשכנזי בפיקוד סגנו יוסוף הטרק (יוסף בן מימון) ואחד המ"כים - איריק הרכבי (אחיו של האלוף יהושפט הרכבי). כן היה עמם קשר עם מכשיר קשר. מחלקת התגבורת נעה במרוכז אלינו וכך נכנסו לאזור מוכה האש ביותר ומיד נפגע איריק הרכבי. קראתי להם להתפזר והוספתי: "אש!אש!אש!"...שוב נזכרתי ב"אנשי פנפילוב" ובמג"ד מומישאולי שכשאנשיו לא ירו ברגע מסויים

מתוך מבוכה, אי בהירות ובלבול נתן להם, "מכה על התודעה", כפי שכינה זאת, כדי לעוררם לירות על האויב. צעקותי: "אש" לא הניבו את התוצאה המבוקשת. המחלקה, שהגיעה מאוחר מדי מכדי לחדש את ההסתערות רק ספגה נפגעים ולא הביאה כל תועלת.

אחרי המחלקה של איציק אשכנזי הגיע המ"מ שלנו, מאירקה אברהם "שהלך להביא תגבורת" והורה לנו על נסיגה. השחר התחיל לעלות ולא נותר לנו מה לעשות ליד גדר מוצב הראדאר. הנסיגה לא הייתה מאורגנת וללא פיקוד מרכזי. קראתי אלי את נושא האלונקה המתקפלת ובעזרת שניים נוספים הנחנו עליה את ישראל בדולח וברגע שהתחלנו להרים את האלונקה נשטפנו באש. איש לא נפגע באותו רגע, אך שלושת האחרים נמלטו ותפסו מחסה מאחורי הטרסה הנמוכה יותר-מתחת לעמדת הזינוק. נותרתי לבד עם ישראל שעל האלונקה. קראתי לחברה ואיש לא בא. קפצתי למטה, לרגלי הטרסה, הנחתי את ראשו של ישראל על כתפי הימנית, תפסתיו בבתי השחי ומשכתי למחסה הטרסה. תוך כדי המעשה הכו כדורי הלגיון כבר סביב ראשי ואחד או שניים מהם חדרו לגופו של ישראל. במחסה תמכתי בישראל ואז ראיתי שעניו מתגלגלות ללא שליטה והפלטתי: "זה כנראה הסוף". ישראל שמע את דבריי ושוב ביקש: "נעם, אל תעזוב אותי". ביקשתי שיעזרו לי להעמיס את ישראל על כתפיי ב"נשיאת כבאים" וכך נעתי במורד כעשרים שלושים מטרים ושם כשלתי. ישראל היה בעל גוף ואני הייתי די תשוש לאחר הקרב ולוקה בתשישות מצטברת מכל תקופת הקרבות.

בקרבת המקום שכשלתי נמצא יוסוף הטרק, ביקשתי ממנו שיישא הוא את הפצוע. העמסנו אותו על יוסוף והוא הטילו מיד על הקרקע באומרו: "זה לא בשבילי". ביקשתי מחייל בשם עמוס ספן-חייל מעולה- שיעזור לי בנשיאת ישראל. אני תפסתי בזרועותיו ועמוס ברגליו וכך נשאנוהו כמה עשרות מטרים, עד שכשל כוחנו. ישראל התאונן בשקט ואמרתי לו: "אני מצטער, ישראל, אך אני אוציא אותך מכאן". ישראל נפגע מכמה כדורים בגופו. זרוע אחת שלו הייתה שבורה מפגיעה וכן רגל אחת. הן היו כמו גומי. אך מחוסר ברירה אחזנו בהן.

לאחר שכשלנו קראתי לחברה שהיו בתנועת נסיגה לעבר בית-פפרמן, לבוא ולעזור בנשיאת הפצוע ולא נעניתי. דרכתי את ה"סטן" ובכמעט היסטריה צעקתי שאני יורה בהם אם לא ייענו לביקשתי. אז התקבצו כשישה לוחמים והחלו לשאת את ישראל בדולח. אחד שנקרא מוישה פרטיזן-היה פרטיזן ברוסיה או פולין בזמן מלחמת העולם השנייה-פשט את האוברול שלו ובעזרת שני רובים יצרו מעין אלונקה ועליה נשאו את ישראל הפצוע. אני העמסתי על עצמי כמה כלי נשק שנישאו על ידי נושאי האלונקה וצעדתי לפניהם, משום שלא היה לי ברור אם יש בדרכנו שדה מוקשים. כל אותה עת רדפה אותנו האש ממוצב הראדאר, אך למזלנו עטפו ערפילי הבוקר את גבעת הראדאר וישמעאל ירה "על עיוור".

משמאלי חלף על פני המ"כ סימון רוזנר, חברי הטוב, בידיו ה"מגל"ד" והוא צועד שמאלה לכיוון "המזבח". ביקשתי שיעזור בנשיאת הפצוע, אך הוא לא ענה והמשיך בדרכו. כעסתי מאוד ואיחלתי לו שיעלה על שדה המוקשים שמעל קריית-ענבים וממזרח לבית-פפרמן. לשמחתי היום, לא התגשמו איחולי שנאמרו בשעת כעס ותסכול.

בפאתי מזרח של חורשת האורנים שמצפון לבית-פפרמן וצפונה משם, התפרסה פלוגתו של דדו, למקרה של התקפת הלגיון. עברנו דרכם. פגשתי את דדו והשקנו ידיים. מסרתי את הנשק הנוסף שנשאתי וניגשתי לבית החולים בקריית-ענבים, משום שרסיס קטנטן של רימון יד שהתפוצץ בסמוך מאוד אלי, במשך הקרב, נתקע בין אוזני ועיני הימניות.

בית החולים היה עמוס ודר' יששכרי התרוצץ בין הפצועים, לעזור להם כמיטב יכולתו. ויתרתי על טיפול וצעדתי למגורי הפלוגה. ישראל בדולח הגיע לבית החולים בירושלים ועל שולחן הניתוחים, בזמן שנותח, מת מפצעיו. על כך שמעתי כעבור יומיים שלושה מפיה של חנה יפה. הידיעה זעזעתי קשות. ישראל בדולח לקח חלק בכל הקרבות שבהן השתתפה פלוגה א'. אדם צנוע ועניו, טוב לב ואמיץ. במלחמת העולם שירת כמלח בצי הבריטי. היה מידידי הספורים בקרב חיילי הפלוגה.

זה היה הקרב על מוצב הראדאר כפי שחוייתי אותו וכפי שהוא זכור לי ברגע הכתיבה. זה היה הקרב הראשון שבו תקפנו מוצב שאויש ביד צבא מקצועי ומאומן כראוי בשיטה בריטית ובפיקוד בריטי. כוחותינו היו מדולדלים, מותשים, מתודרכים גרוע- אם בכלל- ובקרב זה חסר פיקוד ראוי לשמו מרמת המ"מ ומעלה.

אם היינו, בדרך כלל, את ישמעאל זה לא משום שהיינו מעולים או מופלאים. כצבא- כפי שצה"ל הינו היום - היינו קרוב לאפס. פשוט ישמעאל היה גרוע מאיתנו מכל הבחינות הצבאיות. הגדוד בכללו ובתוכו פלוגה א' לא היה משופע בלוחמי עילית. היו לוחמי עילית והם אלה שנשאו את עומס הלחימה, אך היו רבים שהיוו "קישוט" פגיע וחסר תועלת בתוך הלחימה. היינו ולחמנו בתנאים קשים, בשטח אוהד לישמעאל ועיין לנו. חסרנו כוח אש וסיוע, בשעה שישמעאל עורר פאזעה ושלט בשטח לאור היום. בשטח ההררי והחשוף יכלו כמה צלפים לקרקע גדוד ולנו לא הייתה תשובה לכך.

נכון שלא היה לנו מודיעין שדה ראוי לשמו, אך גם כשהיה מודיעין שטח לא נעשה בו שימוש ראוי לשמו ולדוגמה- הקרב על הראדאר. הראדאר היה בידינו כשבועיים. אכן מסרנוהו לאחר הכיבוש לידי חטיבת ירושלים, שעד כמה שידוע לי נשלחו לשם חיילים שנענשו והמורל שלהם לא עמד על הגובה.

מוצב הראדאר היה מוכר לפרטיו. מוטי אפרתי ואנשיו שכבשוהו הכירוהו על ביצוריו ועמדותיו. מדוע לא תודרכו כראוי?! מדוע לא שותפו מוטי אפרתי ואנשיו בהסתערות על מוצב הראדאר?! מוצב הראדאר היה תחת תצפית מתמדת שלנו, מה נלמד ממנה? הרי היה ידוע שבתוך המוצב נמצאים משורייני טו-פאונדר ולי לא זכור שצוידנו בנשק נגד- טנקי שהיה מצוי ברשותנו... נוסף לכך הייתה אפשרות כל שהיא לצלם את המוצב מהאוויר. כמה וכמה פעמים טס מעל מוצב הראדאר מטוס ה"בוננזה" בעל זנב ה-V (דומה לזנב מטוס הפוגה). זה היה מטוס מצרי אזרחי שנחת בנגב- כנראה על רקע הברחה- ונלקח על ידנו. המטוס היה חולף מעל הראדאר ונתקבל בזרם כדורים נותבים שנורו מכלי נשק אוטומטיים רבים.